

РЕЦЕНЗИЯ

От доктор Катерина Атанасова Илкова

на академична длъжност Професор във факултет Сценични изкуства на НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, научно направление 8. Изкуство

по конкурс за заемане на академичната длъжност Доцент по професионално направление 8.4 Театрално и филмово изкуство, обявен в ДВ. бр. 109/21.12.2021 г. с кандидат Главен асистент д-р Михаела Иванова Тюлева.

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед No. 438/01.02.2022 г. на Ректора на НАТФИЗ “Кръстьо Сарафов“, както и на решение на научното жури по настоящата процедура.

Като член на Научното жури съм получила:

1. Заповед No. 102/23.03.2021 г. на Ректора на НАТФИЗ;
2. Карта с данни за изпълнение на минималните национални изисквания по ЗРАСРБ и Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“;
3. Автобиография;
4. Доказателствен материал по показател А – Нотариално заверена Диплома за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“;
5. Доказателствени материали по група показатели В – в частта В.4 – Реализиран авторски продукт в областта на изкуствата, а именно: видеоматериали за спектаклите „Кръговрат“ с премиера на 7.11.2019 г., „Тигърчето Спас“ с премиера на 23 и 24. 02. 2019 г., „ Гъбарко“ с премиера на 30. 11. 2019 г. и трите – реализирани на сцената на Младежки театър „Николай Бинев“, София с режисьор Михаела Тюлева.
6. Доказателствени материали по група от показатели Г, в частите:
Г.7 – Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, а именно „Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми“, 2022 г. с ISBN: 978-619-91661-2-3 в електронен вариант;
Г.9 – Статии и доклади публикувани в специализирани издания в областта на изкуствата, а именно електронен вариант на доклад на тема „Маската в кукления театър“ в сборник с научни статии „Делниците и маските“ с ISBN: 978-954-8944-87-8, на стр. 248-252;

и Г.12 – Реализиран кратък авторски продукт в областта на изкуствата, а именно анотация и афиш, доказващи режисьорската работа на Михаела Тюлева над спектакъла за деца „Галената дъщеря“ на театър „Мале-Мале“ с премиера на 20. 12. 2017 г. на сцената на Немски Коледен Базар‘ 2017, София, на която лично съм присъствала.

7. Доказателствени материали по група от показатели Д в частта Д.17 – Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране. Доказателствата включват сканирани корици и страници от научните разработки на:

Професор Диляна Мичева “Вокалното обучение на актьора“ с ISBN: 978-954-92929-4-7;

Доцент д-р Валерия Кардашевска „Българският песенен фолклор – етап от обучението по сценична реч“ с ISBN: 978-954-9369-46-5;

Доцент д-р Тодор Димитров-Мечкарски „Мисловните процеси – първична енергия на сценичното слово“ с ISBN: 978-619-206-121-0;

Главен асистент Надежда Панайотова „Деформации на публичната и сценичната реч – отражение на кризата в обществото“ с ISBN: 978-619-90693-1-8, потвърждаващи приносът в обучението за театър на кандидат Михаела Тюлева.

8. Доказателствени материали по група от показатели Е, както следва:

Е.30 – Награди на конкурси за творчество и изпълнение, дадени от национални професионални форуми и организации, а именно дипломи със:

Награда „Най – Най спектакъл в Куклен театър НАТФИЗ“ за „Кръговрат“, присъдена от БОНЗА в НАТФИЗ;

и Награда на детското жури на 18-тото издание на Международен куклено-театрален фестивал „Двама са малко, трима са много‘2009“, гр. Пловдив за „Хитър Петър“ на Театър „Ариел“;

по Е.31 – Награди на конкурси за творчество и изпълнение, дадени от професионални форуми и организации в чужбина, кандидат Михаела Тюлева представя три дипломи за наградите „Златен Кестен“, „Сребърен Кестен“ и „Бронзов Кестен“ от Международен фестивал на студентския театър „Кестенбург“2019, Баня Лука, Босна и Херцеговина, за режисура и изпълнение на спектакъла „Кръговрат“.

9. Списък с приносите.

Представените документи са подадени в срок и в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ.

1. Професионални данни за кандидата. Научно изследователска и научно-приложна стойност на предложения доказателствен материал.

През 1989 г. кандидат Михаела Тюлева завършва НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ специалност „Актьорско майсторство за куклен театър“ в класа на професор Румен Рачев, образователна степен „бакалавър“. През 2007 г., също в НАТФИЗ, успешно придобива

магистърска степен, специалност „Образователен и терапевтичен куклен театър“. От 2013 г. е редовен докторант към катедра Актьорство, режисура и сценография за куклен театър (АРСКТ). През 2018 г. успешно защитава докторската си дисертация „Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, образователни, умствени и рехабилитационни проблеми“ за което ѝ е присъдена образователната и научна степен „Доктор“. През 2019 г., след успешно издържан конкурс, заема академичната длъжност Главен асистент в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“. Тази справка ясно показва изборния от Михаела Тюлева път.

Следя работата на кандидат Тюлева от „студентската скамейка“. Това, което със сигурност мога да твърдя за професионалното ѝ развитие е, че през годините на професионалното ѝ развитие тя смело изследваше разнообразни направления в изкуството, изучавайки спецификите на всяко едно през призмата на кукления театър.

Този интерес се оформя още в студентските ѝ години, когато започва търсенето ѝ къде биха могли да се извият знанията и уменията, придобити по време на обучението. Да започнем с респектиращите заглавия на дипломните спектакли – „Съкровището на Силвестър“ с режисьор Румен Рачев, „Монолози“ с режисьор Любомир Гърбев, „Колко е важно да бъдеш сериозен „, мюзикъл по Оскар Уайлд с режисьор Елизабет Бурла, „Елхата“ по Туве Янсон, с режисьор Жени Пашова, следвани от участието ѝ в дипломни работи на студенти от специалност Филмова и телевизионна режисура като „Господин Никой“ на Стефан Стефанов и „Ромео и Жулиета“ на Стефан Тенев.

От самата Автобиография на Тюлева е видно, че след завършване на Академията, любопитството ѝ към многообразието в изявите не намалява. Веднага започва практика в Образователния куклен театър, където в рамките на една година участва в шест постановки. Творческата ѝ биография продължава с участието в над двадесет заглавия, както за деца като „Хитър Петър“ с режисьор Валентин Владимиров, „Какво е чудо станало“ с режисьор Дарин Петков, така и за възрастни като „Гиньол“ с режисьор Коста Димитров. Тук е мястото да спомена гласовите и певческите умения на Михаела Тюлева, които логично определят участието ѝ в мюзикъли като „Бременските музиканти“ с режисьор Рубен Гарабедян и други.

От 2000 до 2019 г., успоредно с актьорските изяви Михаела Тюлева самостоятелно режисира няколко куклено-театрални постановки за деца. В Автобиографията си тя посочва само три – „Спящата красавица“, „Трите прасенца“ и „Коледни приключения“. Последното заглавие е по оригинална драматургия на Тюлева. Към тях трябва да прибавим и последната ѝ режисьорска работа – „Галената дъщеря“. И не на последно място работата ѝ като асистент режисьор на професор Жени Пашова за спектаклите: „Безсъние“, „Красавицата и звяра“, „Рике с перчема“ (2004 г.), „Отвъд граници“, „Седрик или една необикновена нощ“, „Джак и бобеното стебло“ (2008 г.), „Танго“, „Вагабондо“, „

Елхата“ (2012 г.), „Усмивки от старите ленти“, „Лече Буболече“, „Клоуни и кукли“ (2016 г.). Предложените за конкурса „Тигърчето Спас“, „Гъбарко“ и „Кръговрат“ (2019 г.) са изцяло режисьорска работа на кандидат Михаела Тюлева със студентите специалност АКТ, випуск 2016-2020 с художествен ръководител професаор Жени Пашова.

Като водеща на рубриката „Да направим заедно“ в телевизия „Евроком“, Тюлева демонстрира завидни умения в изработването на кукли в ефир. А в предаването „Сцената“ на телевизия „7 дни“, тя получава Първо място за актьорско изпълнение.

Кандидат Тюлева скромно споменава в биографията си длъжността Ръководител на театрална школа към Ариел театър. Впечатляващи са заглавията върху които работи с децата, както и техният брой – деветнадесет за тринадесет години. Свидетел съм на изключително атрактивните и развиващи въображението на децата спектакли като „Вълшебното огниво“, „Новите дрехи на царя“, „Пепеляшка“, „Сън в лятна нощ“, „Нал и Дамянти“, „Том Сойер“, „Купидон и Психея“ и други. Успехите при работата ѝ с децата – нейното търпение, умение да мотивира, както и точно поставените задачи ми дават основание да твърдя, че педагогиката за театър, в частност за куклен театър, е точното поприще за реализация на кандидат Михаела Тюлева. Наблюдението ми се потвърждава и от следващите факти: от 2000 г. е асистент на професор Жени Пашова в специалност Актьорство за куклен театър, от 2013 г. – на професор Славчо Маленов по предмета Системи кукли със специализанти, а от 2015 г. е асистент на професор Румен Рачев в магистърската специалност Образователен и терапевтичен куклен театър.

Има практики, които не са споменати в Автобиографията на кандидат Тюлева. Едната от тях е участие в дублажа на различни жанрове филми. Според мен това е задължителна практика, през която трябва да премине всеки преподавател по куклено актьорско майсторство. Дублажът дава възможност за изява на основни качества, възпитавани във всеки актьор-кукловод – богато въображение, подвижност на психиката, чувство за характерност и типаж, уменията за бърз подбор на съответни гласово-говорни средства, чиста дикция. Качества, които не само кандидат Тюлева притежава, но и изисква от студентите си.

Има и други практики, които принципно се подценяват от актьорите. Това е пряката работа с деца в шоупрограми и рождени дни. Когато се изправиш в пряк контакта с детската публика, облечен в клоунски дрехи или просто, когато трябва да се движиш по сценарий, целящ забавление, единственият начин да придобиеш авторитет и да овладееш стихийните процеси на неподчинение, които завладяват децата, е да успяваш да направиш бърз групов и индивидуален психологически портрет, след което бързо да подбереш терапевтични средства. Звучи високопарно, но професионалният ми опит, както и участието ми в различни международни форуми са ме срещали с високо ниво професионалисти, които осъзнават, че именно прекият сблъсък с децата са им дали

умението да владеят публиката. Те успешно вплитат детската психология в куклено-театралните си изяви, следствие на което овладяването на публиката, както и естетическото въздействие върху нея се превръщат в истинско изкуство.

Не напразно отделих толкова внимание на гореспоменатите практики. Свидетел съм на умелото общуване на Михаела Тюлева с детската публика. Тя умее да улови пулса, настроенията у децата и умело да ги поведе в търсената от сценичното произведение посока. Самата Тюлева осъзнава тези си умения и се насочва към терапевтичния куклен театър. Тя не само че го практикува, в нея се оформя траен интерес към тази специфична интердисциплинарна област, съчетаваща психология, актьорско майсторство и безкрайната палитра от кукли и куклено-театрални средства, с цел подпомагане психиката на детето в справянето му с различни по тежест и генетика проблеми. Така тя насочва усилията си в овладяване на тази сложна материя, като първоначално избира да учи в магистърската специалност „Образователен и терапевтичен куклен театър“, а след това задълбочава интереса си в дисертационния си труд „Терапевтични техники и технологии за психологическо въздействие чрез кукла върху деца с медицински, емоционални, умствени и рехабилитационни проблеми“, както и в последвалите го публикации – „Образователен и терапевтичен театър – посоки и възможности“ (списание Кукларт, бр. 8/2014, ISSN 1313-3276) и „Терапевтичен ефект на вълшебната приказка в куклотерапията“ (списание Кукларт, бр. 12/2018, ISSN 1313- 3276). Последната статия е представена в доказателствения материал по настоящата процедура. Само ще подчертая, че макар куклотерапията да се практикува отдавна, научните трудове в тази посока не са много, а още по-малко са тези, които я анализират в светлината на професионалния куклен театър, което прави Михаела Тюлева.

2. Характеристика и оценка на доказателствените материали и приносите

Казаното до тук ми дава основание да направя следните оценки:

Приложените материали, личните ми впечатления, както и пътят на професионалното развитие на кандидат Михаела Тюлева, отбелязан от тях, доказват, че тя пълноценно използва метода за изследване – от професионалните предизвикателства, през задълбочен анализ, обратно към професионалната практика. Работата ѝ показва задълбочени теоретични разработки и следващите ги практически научни приложения.

Реализацията на актьорите за куклен театър в съвременната реалност е многообразна. Едва ли можем да изброим всички видове и жанрове изкуства, в които те намират изява. Затова в съвременната педагогика за куклен театър е необходимо да навлизат преподаватели от ново поколение, които не само да притежават изискваните качества и умения, но и да възпитават бъдещите кукловоди в духа на синтеза, за успешна реализация в практиката, която, отново подчертавам, не е само и единствено сценична. Още повече, когато в съвременното обучение се намесват и научни области като анатомията,

физиологията, невропсихологията, логопедията, психология, биомеханика, и др. Михаела Тюлева демонстрира познаване на проблемите в обучението в специалностите по куклен театър и умение да ги анализира. Фактът, че Тюлева изследва връзките на кукления театър и куклотерапията отвъд елемента кукла и нейното оживяване, свързвайки диагностицирането, ролята на вълшебната приказка и други, очертава възможности за нови перспективи в обучението на актьори кукловоди. Доказателство е и безпрецедентният брой награди от Международния фестивал на студентския театър „Кестенбург“2019, Баня Лука, Босна и Херцеговина – Златен, Сребърен и Бронзов Кестен за режисура и изпълнение на спектакъла „Кръговрат“. Ключовата дума за мен е „изпълнение“, което доказва уменията на Тюлева да мотивира бъдещите кукловоди за високо майсторска сценична изява.

Бих препоръчала на Михаела Тюлева да разшири изследванията си в областта на Терапевтичния куклен театър като прехвърли мост между техниките на куклотерапията и педагогиката за куклен театър, отчитайки, както съвременната, така и задаващата се проблематика в перспектива.

3. Заключение

В заключение се съгласявам с приносите, посочени от самата кандидат Тюлева, а именно:

- Изследвани са в дълбочина социалните послания в сферата на алтернативните форми в кукления театър.
- Разкрити са нови възможности за развиване на актьорското въображение на кукления актьор.
- За първи път е отпечатано издание (на базата на защитен дисертационен труд) свързано с куклотерапията и е направен обзор на терапевтичните техники и технологии, които дават основата на терапевтичната работа с кукла.
- Доразвит е анимационния принцип на движенията и действията на кукления план в спектакъла.
- Разработен е авторски модел за съчиняване на приказка, съобразен с психотерапевтичните възможности на вълшебната приказка.
- Развита е симбиозата между стихотворна реч, музика и действие в кукления спектакъл.

Поради гореизложеното декларирам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да гласува с „ДА“ д-р Михаела Иванова Тюлева да заеме академичната длъжност Доцент в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, по „Театрознание и театрално изкуство“.

14.05.2022 г.

Рецензент:

(проф. д-р К. Илкова)

